

Il·lustració Catalana

REVISTA SETMANAL IL·LUSTRADA

ANY X

BARCELONA 15 DESEMBRE 1912

N.º 497

DON JOAN MAÑÉ Y FLAQUER

L'INSIGNE PERIODISTA QUAL RETRAT FOU COLOCAT AHIR EN LA GALERÍA DE CATALANS IL·LUSTRES

(Audouard f.)

UNA indicació — pera mi una ordre — de qui dirigeix, anima y aguanta aquesta Revista, me fa pendre la ploma pera parlar de don Joan Mañé y Flaquer. En realitat, la tasca es bon xich compromesa, sobre tot si's té en compte que la meua entrada en el periodisme al fundarse *La Veu de Catalunya*, no va precedir de gayre la mort del home qu'havia dirigit per llarch temps, no sols el *Diario de Barcelona*, sinó la massa més important de l'opinió ciutadana: — aquella que, segons la expressió popular retreta per l'altíssim poeta en Joan Maragall en la necrologia que va consagrar, poch abans de morir, a la memoria d'en Mañé, havia d'esperar l'article dominical d'aquest pera saber de manera certa y segura'l pensament propi sobre qualsevol esdeveniment trascendental ocorregut entre setmana.

Val a dir que, dels periodistes joves, poch son els que, de la personalitat d'en Mañé y Flaquer, n'han copsat altra cosa que'l perfum de llegenda qu'auriolava'l seu nom y li venia del misteri en que'l tenia reclòs la seva salut primparada, pera la qual tancava seriosos perills el més feble alè de ventijol. Y veus aquí una circumstancia que, provenint tal vegada d'una feblesa, constituïa positivament una forsa que, sumada a la energia inicial d'un temperament ja fort de sí, l'avalorava d'una major eficacia avassalladora.

Per que en Mañé, desde la torre d'ivori de la seva cambra de malalt, dominava ab vista d'àliga la realitat que bullia al seu entorn, sense que arribés a tocarlo l'escuma de la bullida; y axò li donava una serenitat de judici no massa fàcil de conseguir — ni gens en molts cassos — quan s'ocupa un lloch actiu dintre les bregues còs a còs dels grans moviments polítics y socials.

Però ges qu'en Mañé havia estat sempre'l Mañé de la llegenda, embolquellat eternament en la tradicional bufanda y ab el cap cobert pel barretinot ab que's complavien pintantlo'ls caricaturistes y imaginantlo la fantasia popular? Qui llegexi la necrologia consagrada per en Maragall a la seva memoria, podrà seguir pàs a pàs la vida d'aquell professor de voluntat y compendrà que'l seu isolament no era pas el producte d'una flaquesa ò'l resultat d'una negació, sinó que, pel contrari, representava'l triomf de l'energia sobre'ls impulsos naturals d'un temperament actiu y's concretava com a conseqüencia en una afirmació. Com abans havia brillat en Mañé en l'acció directa, en la intervenció personal dintre les lluytes del món social y polítich, brillava a la posta de la seva vida en les altures del seu exil laboriós.

Y jo sé un fet que diu d'una manera prou clara com, de la seva cam-

bra estant, intervenia també a voltes personalment, ab l'autoritat que li donava una llarga experiencia de la vida y la integritat d'una conciencia honrada, en la iniciació, l'orientació ò la concreció de certs moviments que considerava beneficiosos pera la nostra terra. Per qu'en Mañé, allunyat del Catalanisme ò tenintne un concepte que no era pas el de la generació que'l va veure morir, era al cap d'avall un català de soca y arrel y, en definitiva, un catalanista. Per axò pogué sostenir ab convicció ferma, la idea, tan íntimament compenetrada ab l'esperit català, de que «les millors institucions, les úniques lligítimes, son aquelles que, com l'anglesa, van fentse lentament y evolucionant ab la vida mateixa del poble, manifestada en les seves costums.» Doctrina que no es altra que la sentada per l'antiga y maravillosa legislació catalana quan diu que cada poble ha de fer la llei «segons la propia costum.» Per axò concretava en Mañé molt encertadament la idea del *Regionalisme*, en la «llegítima aspiració dels pobles a viure segons les lleys de llur existencia social;» per axò ja en l'any 1869, retreya com un argument favorable a la cessió de Cuba als Estats Units, (mitjansant certes condicions ventajoses pera Espanya) la peculiar manera de ser de la rassa criolla; per axò profetisava ja en la campanya que va fer en tal sentit, el desastre que va presenciar en els últims anys de la seva vida, y per axò, dintre l'actuació centralisant de la política espanyola del passat sigle, va calificar d'Oasis les provincies Basques abans de serhi abolits els furs y fer sinònims aquests de la pau.

Y tot axò va ferho en Mañé obehint al imperatiu categòrich de la seva convicció, encara que hagués d'arrostrar com a conseqüencia, no sols les ires dels seus adversaris, sinó les dels propis afins, y adhuch, en certes ocasions, la impopularitat. Y es qu'en Mañé, dintre la Espanya minada per les baxes lluytes de la política de clientela, era un home d'ideals y d'escola y no supeditava may els uns y l'altra a les conveniencias partidistes del moment. Veus aquí per que, quan desde la seva cambra, va sentir al entorn el brunzir d'un moviment nacional català, no encès com han cregut certes gents que n'eren desconexedores, però sí avivat, pel mateix vent que se n'havia endut les derrereres cendres del imperi colonial espanyol, no's va saber abstenir d'interessarshi. Y va ser aleshores que va succehir el fet a que m'he referit no fa gayre; va ser aleshores que, corresponent al prech amable del propi Mañé, varen pujar fins a la seva cambra tres joves, potser quatre, tal vegada cinch, dels que ab més activitat intervenien en la direcció del moviment. Y allí aquell professor d'energia, aquella

ànima forta tancada en un còs malaltís, va parlarlos de quelcom que estava ja en l'esperit de tots y cada un d'ells; va parlarlos d'aprofitar en favor de llurs ideals, tots els ressorts, tots els camins que les lleys vigents els oferien, fins arribar a la consecució de totes aquelles ventatges que'ls podia donar la constitució del Estat, pera poderne reclamar de majors axís que'l bon ús d'elles hagués fet patent la justícia en que basaven llurs aspiracions.

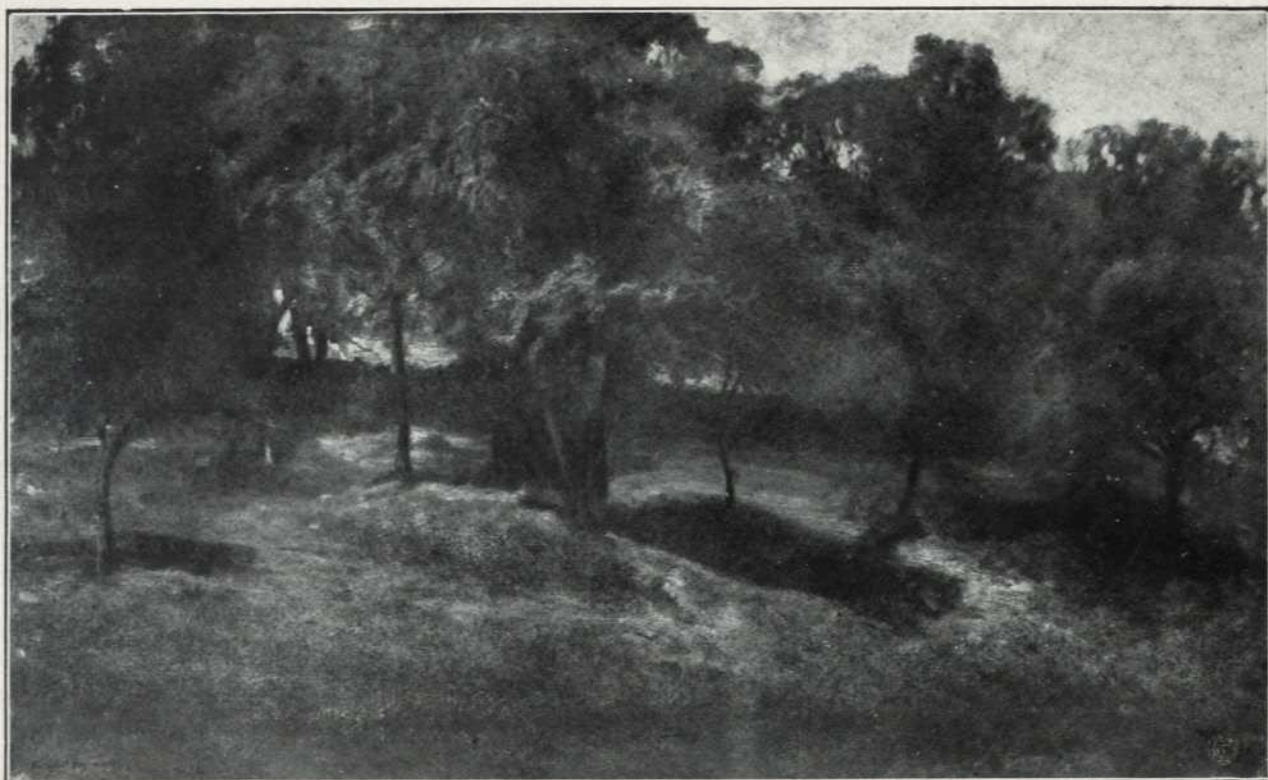
De les conseqüencies d'aquella visita m'es vedat parlarne pel caràcter d'aquesta publicació. Sígam permès, no obstant, en gracia a les conviccions propies y ab la responsabilitat de la meua firma, una paraula d'agrahiment a la memoria d'en Mañé per haver encoratjat ab aquell acte a una colla de joves en la ruta que acabaven d'empendre y que s'havia de concretar més endavant en una de les actuacions més fecondes que ha registrat el gloriós renaxement catalanista y gracias a la qual ha ressorgit ab l'esplendor d'altres temps el Palau de la Generalitat de Catalunya, y han nat al seu redós les més benemèrites institucions, y s'han concretat les més esperansadores idees, alimentades pel zel d'honorables patricis y per la tasca constant, la fè inacabable y el talent per tots reconegut del home que presideix els destins d'aquella Corporació, el meu respectable amic y mestre don Enrich Prat de la Riba.

Y veus aquí com en Mañé y Flaquer, no sentint, segons expressió d'en Maragall, el nostre Catalanisme, va contribuir en certa manera a senyalarne una de les modalitats, la que n'havia d'escampar la llevar per la península ibèrica, encomanant les ansies regeneradores que l'animen a totes aquelles regions que's senten ab forses pera escapar al atuhiment d'una política d'errors tradicional, no ben resignada encara a la mort que se n'hi ve al demunt.

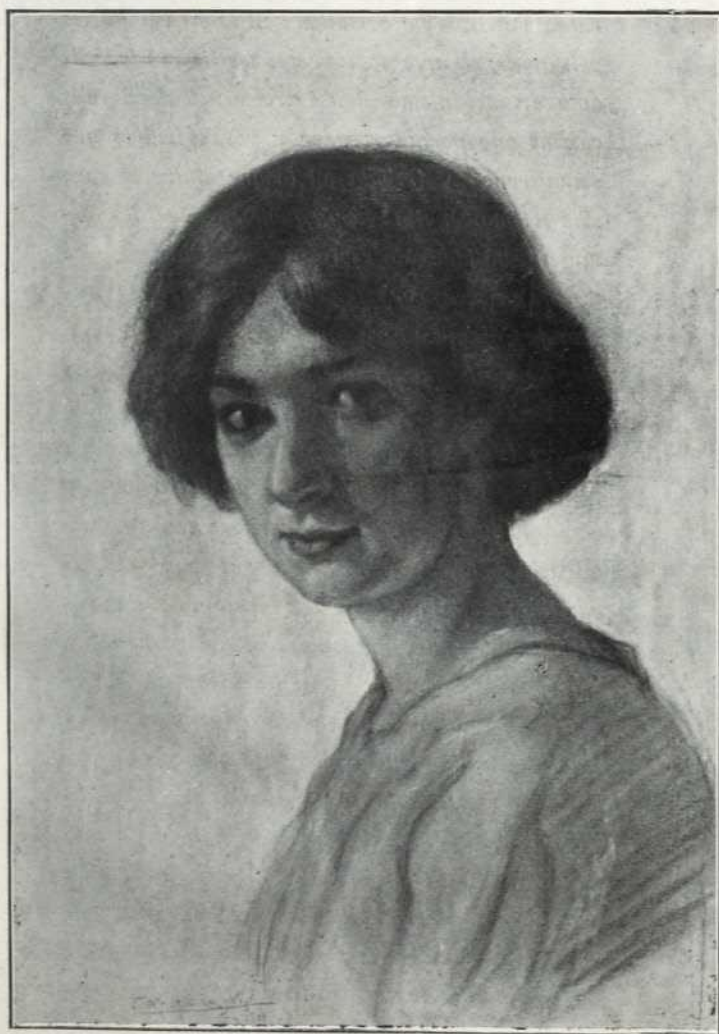
En definitiva, conscient ò no conscient, dintre en Mañé y Flaquer existia'l catalanista, per que hi existia'l català. Aquesta qualitat essencial de la seva manera de ser, el valor de les conviccions que sustentava, la voluntat ab que solia imposarse a les influencies extranyes y a les del propi temperament, la dretura d'una vida honrada y la forsa ab que's sabia subgectar a totes les disciplines, fins al punt d'haver exercit ab igual mestria y idèntich entusiasme missions tan diferentes com la crítica teatral y la política, la direcció d'un colegi y la d'un diari, el fan acreedor a l'admiració de propis y extranyes y donen a la seva vida exemplar la consistencia d'una fruytosa llissó, rica en les més fecondes ensenyances, no sols pera'l periodista, sinó pera tota mena de ciutadans.

J. MORATÓ.

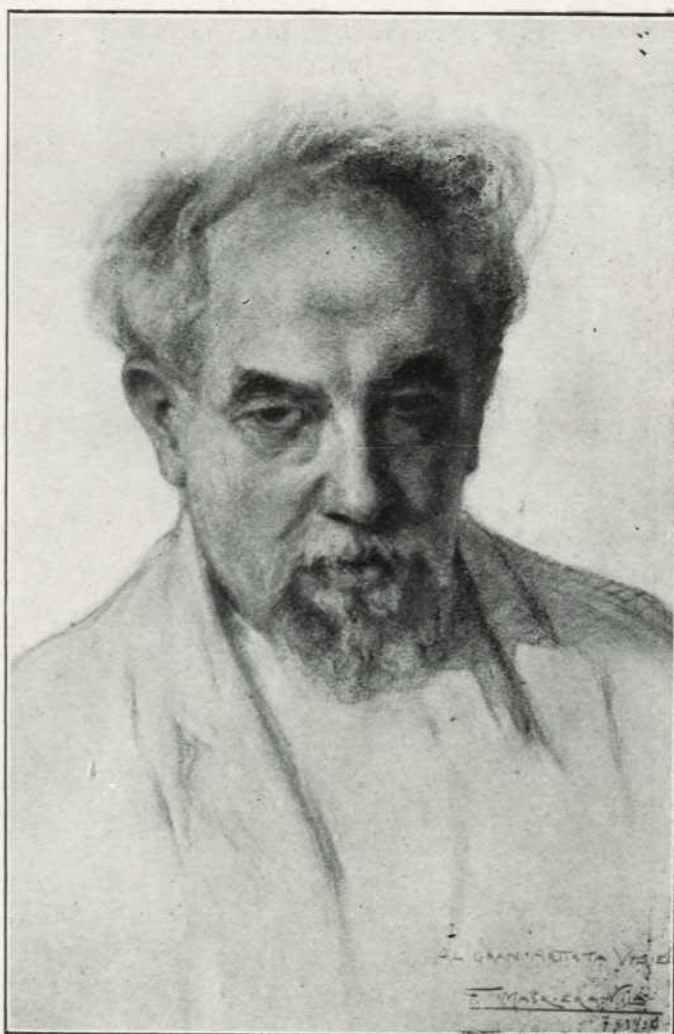
EXPOSICIO A LA SALA ESTEVA Y C.^A

ARBREDA. - QUADRO DE LLUÍS CABOT Y NEGREVERNIS

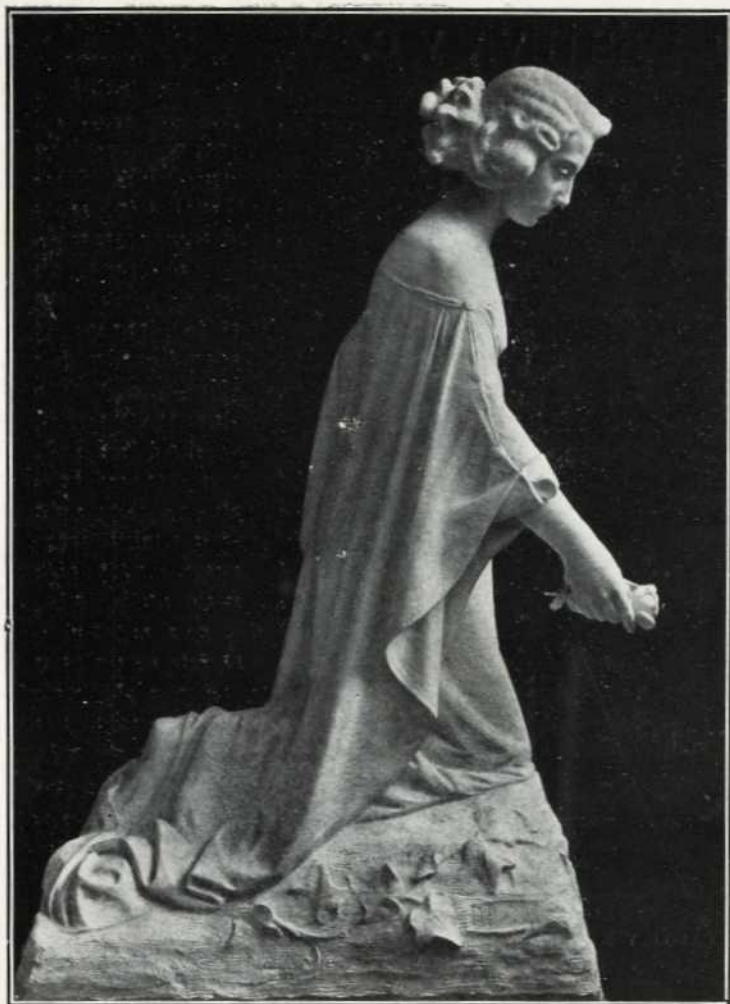

SRTA. M. CAPRON

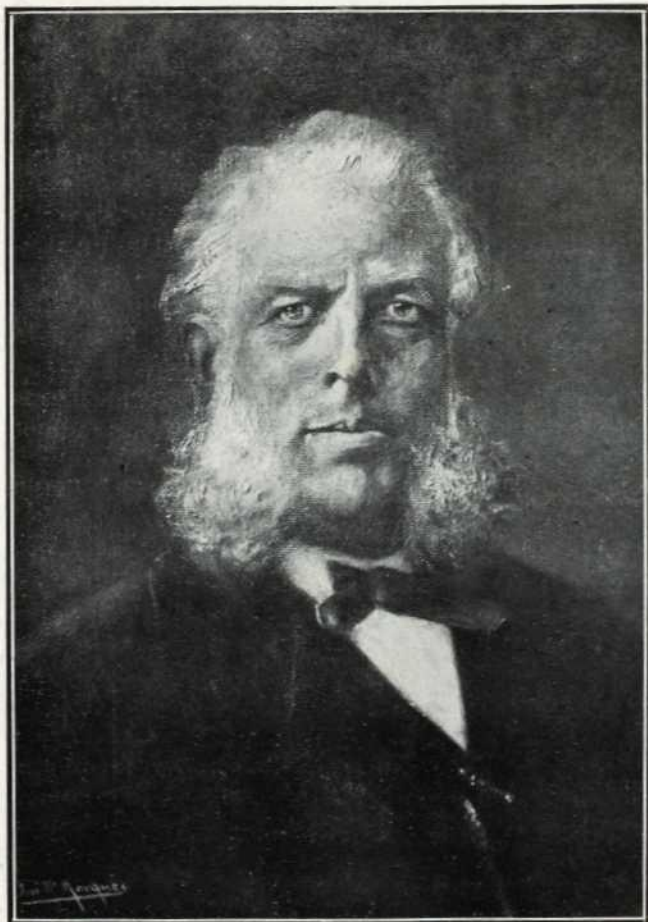

LO MESTRE VIDIELLA

SANGUINES DE FREDERICH MASPIERA Y VILA

ANGEL, ESCULTURA DE DAMIÀ PRADELL
(Mas, f.)

UN CAPITÀ DE BARCO, RETRAT DEL SENYOR M.
PER JOSEPH M.ª MARQUÈS
(Napoleon, f.)

DEL MEU CARNET

ES el conco... Té dos anys de Seminari, un curs de Farmacia y l'Ampliació de Lleys. No ha cobrat la llegítima n' n vol interessos, y viu arracat a casa del hereu, sense cap altre vici que'l de malgastar alguns cèntims en joguines de màquina pels seus nebots. No s'ha mogut may de la vida dels voltants del poble; però té passió per la lectura de les noveles de viatges y aventures, devorant repetidament els volums de Juli Verne y de Ponson du Terrail. Es un trumfo pels trenca-closques y les endevinalles, y no hi hà xarada que's resistexi a son examen. Ell agafa un paper, y després de doblegarlo per cent cantons en triànguls misteriosos, li dona una estisorada y surt una fantasia de figures geomètriques, composant un globo, un vaxell ò un vano japonès; ell guarda les lates de conserva buydes, y en fa torpillers que ab una màquina de rellotge vell marxen sobre l'aygua, desapareixen, fumen y maniobren com qualsevulga Terror ò Furor vulgar: ell fa estels y gavies pels grills; ell arregla les capsetes de música y ls amagats mecanismes dels secreters; ell desclava ls caxons que porta'l recader y posa ls vidres que s'han trencat y arregla tot lo que dintre la casa s'ha fet malbé; ell té en un quadernet totes les fórmules retallades de revistes d'entreteniment pera rentar en sèch, pera fer elixirs dentífrichs y aygua de Colonia y pera conservar fresca la fruyta. Per les vigílies de Nadal fa pessebre y ell mateix construheix les casetes de suro y cartró y les montanyes de sachs y ciment, y els pins ab tronquets y paper vert, y els estanys ab miralls romputs, y les fonts que ragen, fent les delícies y causant l'admiració de la maynada. Parla molt poch y sempre baxet, com si tingués por de molestar. No s'ha re-tratat may, com convensut de sa insignificancia, y les poques cartes qu'escriu les firma ab l'abreviació de son cognom sense acompanyarlo may d'un sol apellido. No'l poden fer sortir a una visita, y quan sent gent de fóra casa, s'entafura en la cambra y no se'l veu fins quan han marxat els intrusos! Ningú li sab l'edat, ni per son aspecte exterior pot endevinar-se. Passa pel món com de puntetes y espiant sempre no ser vist pera estalviar fins la molestia de sa presència; y quan mor, ho fa silenciosament, dolsament, sense estrèpits ni commocions, com qui's retira d'un escenari que sempre l'ha molestat... Y els que queden li canten com derrer panegirich; Pobret! Era un infelís!

CARLES DE FORTUNY.

IMPRESSIONS D'UNA VISITA A TETUAN

EL SOK (MERCAT)

(Acabament)

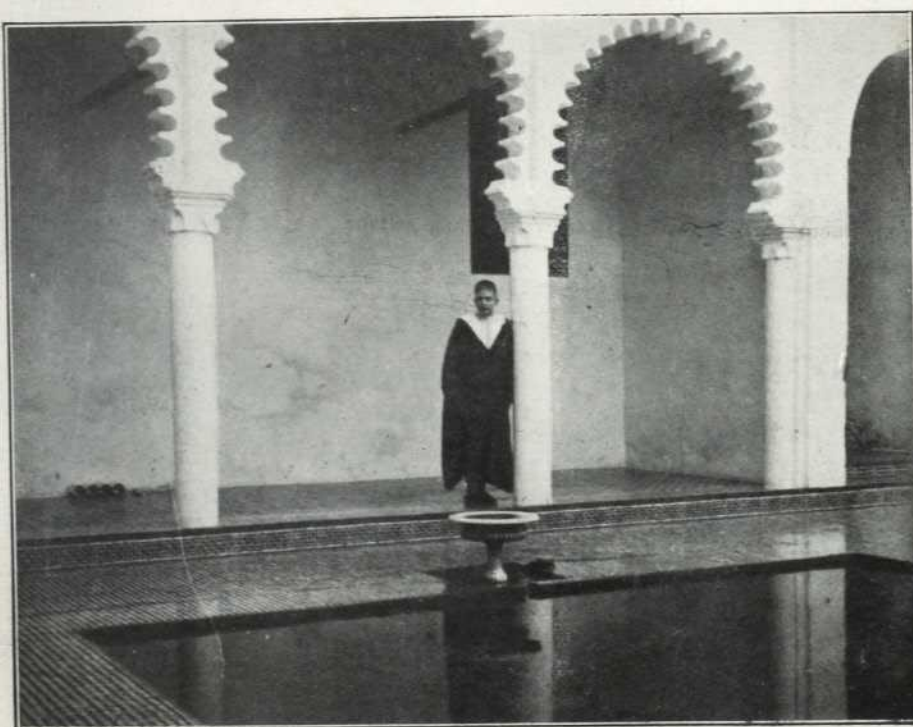
Van escassejant les tendes; en mitx d'aquestes voltes y revoltes m'apareix enfront ò be algun esbelt minaret en qual remat se dres-sa'l pal de ferro ab la bola y la mitja lluna, ò la porta d'una mezquida, enfront la qual passo sens deturarme per no excitar el fanatisme musulmich, però veient moltes vegades el claríssim pati, ò les arcades de la sala d'oració carregades d'esplèndi-

PLASSA D'ESPANYA AB EL PALAU DEL BAJÀ AL FONS

la flama. ¡Quàntes vegades, en ells, una porta entreoberta m'ensenyava un hermós y claríssim pati en el que algun colp, per descuyt se dexava veure en son interior les mores vestides ab sos riquíssims trajos de casa! ¡Quàntes voltes per entre'ls carrerons més rònechs y foscos, alguna mora confiada en la soletat del barri creuava'l carrer sens taparse la cara! Y més d'un cop sentí darrera meu en una discreta gelosia uns ulls tafaners, qu'ab curiositat esguardaven al europeu.

Palaus y més palaus se dressen en els carrers més miserables del barri moro, com en mitx de les revoltes més enrebes-sades y fosques, s'alsa aquell magestuós y quadrat minaret ab rectànguls de rejola verda qu'endinzantse pels ayres, obre a sos peus un immens y claríssim pati de marbre en quals fonts cristallines els creyents musulmans fan ses ablucions per trepitjar ben purs les catifes de la sala d'oracions de la Gran Mezquida... de la Djmaa el Kebir.

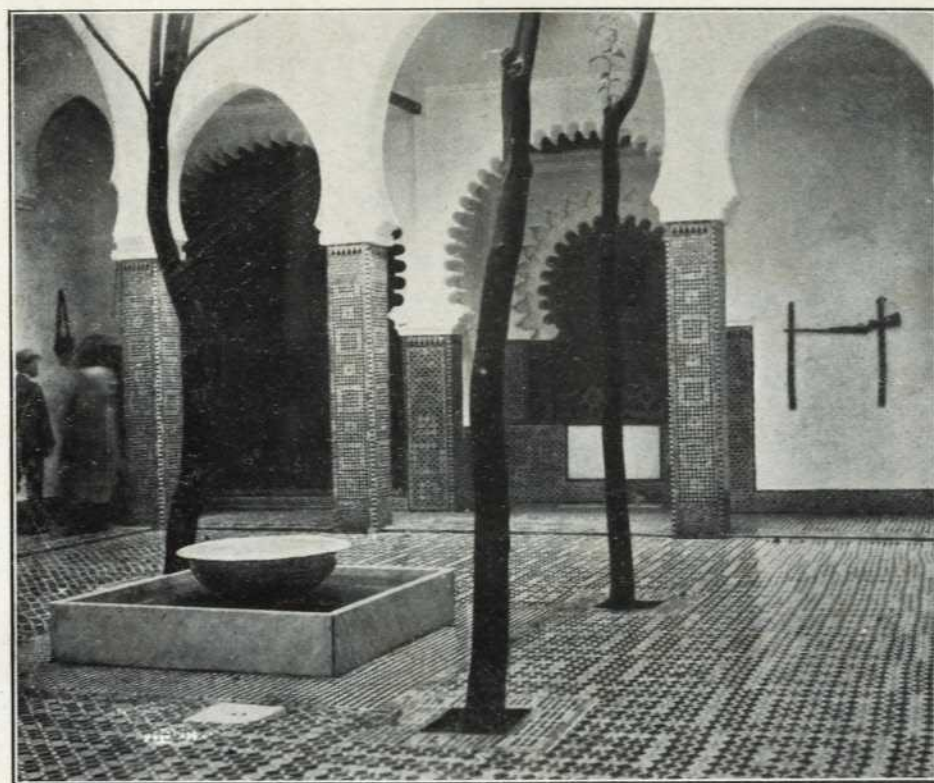
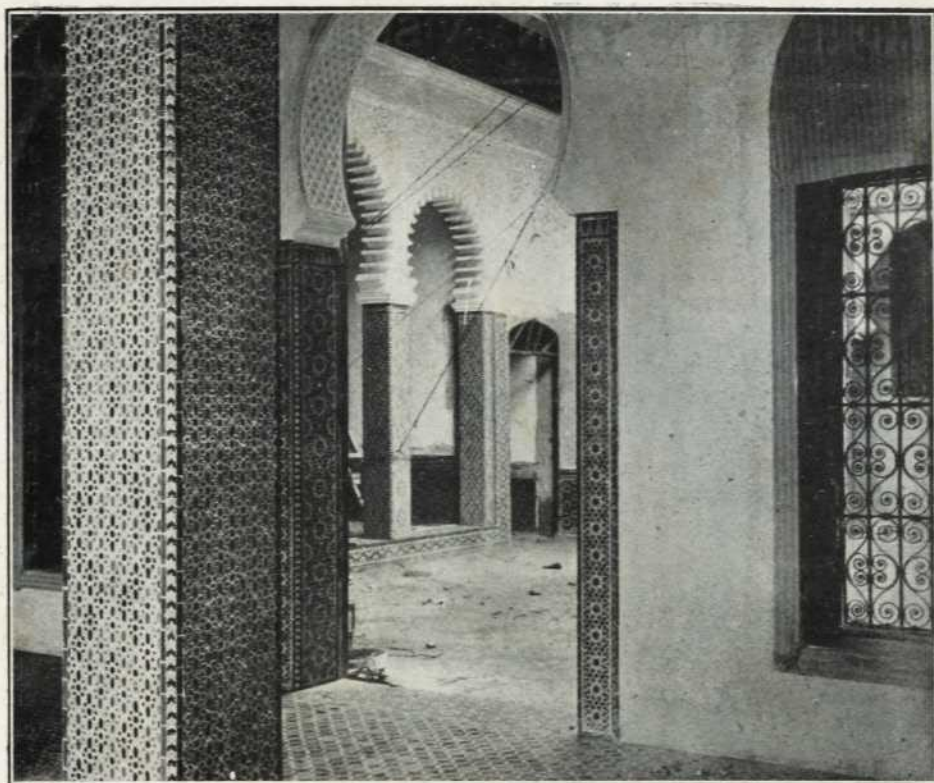

PATI Y ALBERCA DEL PALAU DE ERSINI

Entrem als riquíssims patis de les cases nobles; paviments de mosaic ò marbre, fonts d'alabastre, elegants arcades de ferradura, exquisits treballs de fustes aromàtiques, la remor de l'aygua cristallina que raja de les fonts, una atmòsfera embaumada per altíssims tarongers, aquella tranquil·litat tan oriental que plana sobre d'ells com omplint la casa,... y un no se què de misteriós y atractiu impossible d'explicar ab nostres paraules... axò es el pati de la casa mora.

Estem a la Kasbah: la ciutat que s'exten a nostres peus està en calma; fins nosaltres arriben apaybagades y tristes les notes de la cansó que canta un bereber que s'allunya. El sol se pon: per darrera volta s'axeca la figura del mufde que en èxtasis religiós crida als musulmans a l'oració del día que s'acaba.

S'ha perdut l'última nota de son cant, per un cel qu'enrogeix per moments; s'han acabat també mes converses ab el Hambri, sobre la llunyana Granada;

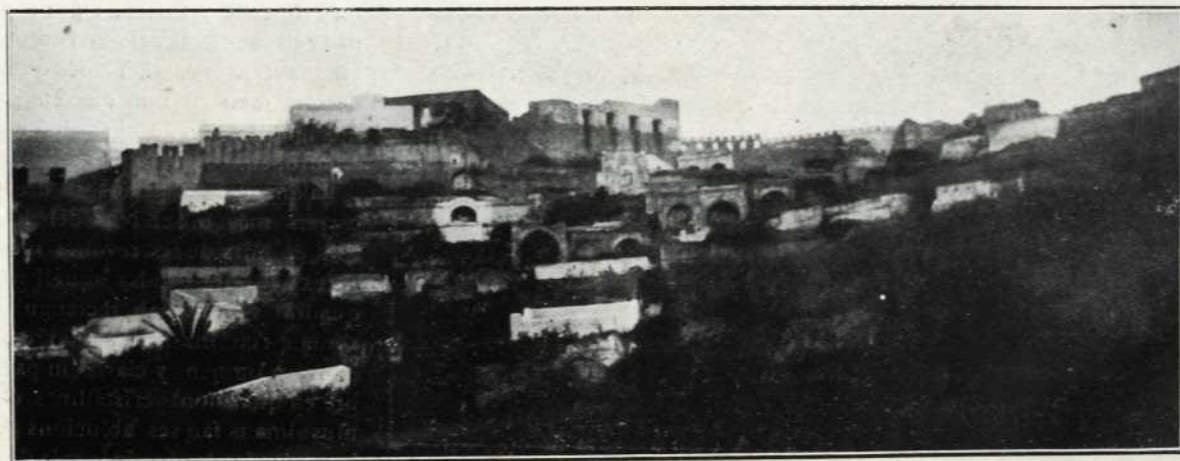

UNA CASA EN CONSTRUCCIÓ — PATI CENTRAL D'UNA CASA ANTIGA

el rostre del moro sembla illuminar-se pels recorts de sa patria perduda. Descendim per la montanya y entrem en els rel·lics carrerons de la ciutat alta: devant meu va l'Hambri ab el cap baix, caminant pausadament; en mos somnis el veig tremolar d'emoció al descobrir en sos viatges per Espanya, desde les valls del Genil, extint entre les torres del palau de la Alhambra la magestuosa torre de la Vela; en aquell moment el veig cercar per les revoltes del Albaizin, les runes d'una patria perduda, els vestigis d'una rassa exilada, els recorts d'una dominació vensuda!

Me despedexo del moro; la mitja claror dels carrers va morint per moments; per darrera volta torno a endinzar-me pel laberint complicat d'aquells carrerons; y axis rodant, se'm fa de nit; per tot regna un magestuós silenci, y tan sols en el misteri de la ciutat dormida, l'apagat sò d'una guzla se sent per ses revoltes...

A. GALLARDO
Y GARRIGA.

CEMENTIRI MUSULMÀ AB LES MURALLES AL FONS

IDILI III DE TEOCRIT

El Cabrer ò Amaril·lis

Vull cantar en obsequi d'Amaril·lis
mentres mes cabres pels tossals pasturen
y Tityrus arriales. Oh Tityrus,
volgut amich de l'ànima, mes cabres
pastura y a la font a beure mènals,
y ull viu al boch, aquell boch blanch de Libya,
no fos càs que't tossés ab ses grans banyes.
Oh xamosa Amaryl·lis, repenjada
per guaytar, a la boca d'exa esplugu,
èper què no'm crides, l'amiguet dientme?
ès que'm tens odi? ò polser es joh nimfa!
que jo't semblo d'aprop barbut y xato?
Encar deuré penjà'm per culpa teva.
Guàyta, aquí't duch deu pomes; son cullides
d'alli hont tu manàresme cullirles;
demà t'en duré més. Aguàyta al manco
ma punyidora angoxa; joh! si poguessa
tornarme abella borinejadora,
y axis atravessant l'eura y falguera
arribés fins la còva que't sopluja!
jAra coneix l'amor! es deu temible;
sens dubte ell ha popat llet de lleona
y l'ha nodrit sa mare dintre's boscos;
ell m'està cor-menjant y ses ferides
penetren inhumanes fins als òssos.
jLasset de mi! èquè puch ja fer? èquè'm resta?
jPobre infelis de mi! èni menys m'escoltes?
Despullantme's vestits de pell que porto,
vaig a esbalsarme al mar desde la roca
hont el pescador Olpis atent sotja
les tunyines, y axis al menys, si moro
ben cert hauré obtingut un gust donarte.
jJa'l sé mon trist destí! poch temps envera
de cascall a una fulla consultantli
si tu m'amaves, ella sens respondre
ni fer el sò esperat al ser pitjada
sota mon colze s'es marcida inútil.
No fa pas gayres dies, també Agreo
que per endevinà, l'garbell consulta,
prop meu espigolant un camp me deya
la veritat; que jo s'encè't pertanyo
y a tu en cambi de mi tant se te'n dona.
Ab tot, jo't guardo una blancoya cabra
mare d'uns bessonets, que la morena
criada de Mermnon sempre'm pidola
y ella l'haurà car tu de mi'n fas fàstichs.
Sento que mon ull dret sembla extremirse.
èSerà senyal de qu'ara vaig a veurela?
Vaig a cantar prop d'aqueix pi acotxantme,
potsé'm darà un esguart qu'a fi de comptes
no es pas de diamant.

«Quan fiblat per l'amor de la donzella,
Hipòmenes volguéla per esposa,
ab pomes a la mà guanyà la corsa,
car tot just Atalanta les va veure,
mitx folla devingué d'estrany desitjos
al amor més pregon precipitantse.
També Melampus, gran endevinayre,
sos bous se n'emmenà d'Otrys a Pylos;
y la corprenedora y bella mare
de la prudenta Alfesibea, un dia
de Blas reposà en los amats brassos.
Y Adonis, pasturant moltons pels boscos,
èno inspirà a la bella Citerea
tal furor qu'a son pit ferm l'estrenyia
quan ja ell era un trist cadavre exsangüe?
D'una part a Eudymion, que ja reposa
d'un sòn indesvetllable, tinch enveja.
Y no envejo pas menos, joh ma aymia!
a Jasion que tastà delits tan dolços
que vosaltres profans may podrèu sebre.»
Tinch mal al cap, y a tu tant se te'n dona.
May més ja cantaré, y cayent a terra
aquí jauré y aquí'lls llops menjarànme.
Qu'axò't sia com mel dolsa a la gola:

AGUSTÍ COSTA, O. S. B.

MALLORCA. COSTUMS PAGESES. — Fotografia d'O. Junyent.

UNA AVENTURA EXEMPLAR

L'atracció del abim.

En un casino de gent adinerada, uns
quants homes molt coneguts, d'edat ja
madura, tot prenent cafè, retreyen fets
de sa passada juvenesa. En poca estona,
exiren a colació histories d'amors romàn-
tics que s'esvahiren com lo fum, em-
preses que, semblant molt fàcils, resulta-
ren fallides, y veritables temeritats per fi
alcansades; formant aquell conjunt de
narracions, totes referents a la dòna, una
barreja hont hi havia lo sentimental, lo
grotesch, lo cínich y lo altament dramà-
tich. Molt variats eren axí mateix los co-
mentaris que's feyen, segons la naturale-
sa de la narració y segons lo tempera-
ment del comentarista, perque tal fet ò
tal pormenor que per un era sublimitat,
lo tenia un altre per cosa «mansa» ò ri-
dícola, y lo que a un li feya espurnejar
los ulls, a un altre'l feya esclatar en estre-
pitoses riallades.

D'aquells homes allí reunits, tan sols
un fins llavors ni havia obert la boca.

— ¿Y donchs, tu, Romeu, — li digué
un dels narradors, observantho, — fores
l'únich a qui l'amor may hagués fet per-
dre l'enteniment? Ja sabem que, avuy
per avuy, ets un pare de familia y un ho-
me de casa teva, com som tots nosaltres,
anem a dir; però ¿y quan eres jove?...
Home, no fassis lo vergonyós, cóntans
també les teves proeses.

— ¿Proeses? — va respondre aquell a
qui la pregunta's dirigia. — En ma vida
n'he feta cap. Sols podria contarvos una
aventura que no us divertiria gayre, y,
per lo tant es per demés que us la conte.

— ¡Vinga! vinga l'aventura! — exclamaren uns.

— ¡Cónताल cónताल — demanà la mayo-
ría, ab interès.

— Donchs, allà va, y prenèula tal com
sia; — deya en Romeu. —

Y després de beure'l derrer glop de la
tassa, encengué un cigarro y parlà axí:

— Un cop vaig tenir fet lo batxillerat,

veient que no'm decidia a seguir carrera, va dir-me'l meu pare: «Ara, donchs, es del cas que sàpigues com has de portarte desd'aquesta hora endavant. ¿No vols carrera? No'n prengues, però no imagines que, com molts altres fills de gent rica, has de malmetre'l temps y'l patrimoni dels teus avis. A casa tens taula parada, llit y roba usual, però res més; si vols vestir ab elegancia y permèret algun honest divertiment, guanyatho, cercant alguna ocupació ò fent algun treball pel teu compte. Tu mateix, vèges, enginyat; per de prompte, si vols, pots ajudar-me en l'administració dels bens nostres, y't pagaré per lo que fasses lo qu'hauria de dar a un altre. Tu mateix, com te sembla, però has de fer alguna cosa, que la ociositat es la mare dels vicis.»

Vaig acceptar la proposta desseguida, y al poch temps vaig esser lo veritable administrador de casa: de manera que'l pare ja no s'hagué de cuydar de res. Una retribució corresponenta als meus treballs va permètrem vestir tan be com jo volia y gastarme encara una part del sobrant en llibres y en teatres, qu'eren les meves aficions predilectes. En quant a vicis, ni un me'n vaig permetre; no tenia gayre temps per pensarhi, y, per altra part, me'ls feya avorribles l'educació religiosa y moral qu'havia rebut dels meus pares.

Desde molt jovenet, havia tingut vocació pel matrimoni, però quan sentia en mi algun llampech d'amor, pensava qu'allò qu'ha de durar tota una vida no es cosa per ferse abans de temps y de cop y volta. Y vaig complir los vinticinch anys ab semblant conducta prudent y arreglada, sens may penedirmen.

Però ¿quí pot dir «d'aquesta aygua no beuré»? Una vegada, pel mes de Mars, passant a les nou del vespre per l'Argenteria, vaig veure una dòna que'm dexà encisat. Sa fesomia y ses proporcions tament semblaven d'estàtua grega, son vestir era, a la vegada, rich, elegant y senzillíssim, y l'ayre d'ella distingit y noble. Caminava depressa, atrafegada; però tal impressió va ferme, que no poguí resistir al desitx de seguir-la, y vaig anar-li al darrera fins que, després d'una munió de giragonses, se'm va fondre sobtadament en un carreró sens sortida, hont no's veyia un'ànima viventa.

— Vaja, — observà un dels ohints, — que'l comensament promet un drama.

— No trenquèn les oracions — feya un altre. — Dígues, Romeu, dígues.

— No podeu afiguravos lo qu'allò va desconcertarme — continuà en Romeu. — Si jo hagués vist en quina casa va ficarse la desconeguda, potser m'haguera sigut possible fer indagacions; però ¿què y a quí podia preguntar no tenint cap indici? Després de donar voltes y més voltes pel carreró, vaig anàrmen, procurant treurem del pensament aquella dòna, que seria una de tantes aventureres, per que'l seu port no's compaginava gayre ab

l'anar sola per semblants llochs extraviats en tals hores. Però en và foren totes les reflexions que vaig ferme: la imatge d'aquella dòna y el misteri que la volta-va arribaren a ser una obsessió que no'm dexà clucar los ulls en tota la nit.

Y la obsessió anà crexent de tal manera, que, al llevarme, vaig anar desseguida al carreró, per veure si hi trobaria quelcom que m'orientàs sobre l'enigma y més encara ab lo desitx de trobarhi al mateix enigma en persona, encara que fos enigma de mort y d'infern. Era en và: tot en aquell indret callava y a ningú vaig veure llavors ni les moltes vegades que vaig tornarhi aquell mateix dia. Per fi, al vespre y en igual hora del dia abans, entrava lleugerament en lo carreró aquell conjunt de gracies, ficantse totseguit en la més rònega de les escaletes, hont, axí que va posarhi'ls peus, jo, perduts tota vergonya y tot escrúpol, li deya, agafant-me a la barana de fusta:

«¿Puch pujar?»

«Púge,» ella va respondre, girantse en rodó y amidantme de cap a peus ab la vista.

— ¡¡Ah! — exclamaren los més dels ohints, los uns admirats y els altres fentse l'ullet y en tò burleta.

— Pujarem fins a un quart pis — continuà en Romeu, indicant ab la mà que no l'interrompessin. — La porta era oberta, la desconeguda, veyentme parat devant d'aquella cofurna, va dir-me:

«Entre, si es servit.»

«Deu los quart,» feya manyagament, exintnos alencontre y mirantme ab curiositat, una vella magra, encorvada y plena d'arrugues.

A la claror d'una xinxeta que cremava allí dins, vaig veure confosament una estada ab arcoba en lo fons; lo esgroguehit de les parets, los pochos y dolents mobles que hi havia y fins lo baf que's dexava sentir, denunciava la miseria més espantosa. Jo'm sentia penedit, y ja més que la curiositat, l'ansia... ò be... — diguemho clar — la por me devorava.

«Encénga'l llum,» ordenà la jova a la vella; y afegia, dirigintse a mi: «Entrentant, vostè pot treures la levita.»

Jo estava fòra de seny, a cada instant més aturdit, pel meu cap giravoltava una munió d'idees y ni esma tenia de parlar ni de mòurem.

Per fi van dissiparse un xich les tenebres.

A la pobra flama d'un llum d'oli que la vella dugué de la cuyna, va glassarme'l cor veure, immon y extesa demunt d'un llit, la figura d'un home vell y demacrat com un cadavre... ¿Ahont m'havia conduhit una brutal fal·lera? ¿Anava a trobarme complicat ignoscentment en algun crim espantós?

«Pòses en mànega de camisa,» va pregar-me la misteriosa dama. «La feyna que s'ha de fer podria embrutarli l'altra roba.»

Jo anava de sorpresa en sorpresa...

Sens saber a què atenirme en aquella situació, vaig obehir com un autòmata, llevantme la levita y l'ermilla.

Llavors ma desconeguda, axecant los llensols, dexava al descobert una especie de momia egipciana, qu'altra cosa no semblava, faxat de cap a peus, lo còs que allí geya.

«Com ja pot veure,» va dir ma perseguida, «jo tota sola no puch manejarlo, y avuy Deu Nostre Senyor m'ha enviat a vostè per ajudar-me. Aguànteli ab una mà'l cap y ab l'altra l'esquena» afegí, alsant aquell còs mitx mort que ni alè tenia pera queixarse.

Quan, ajudada per mi, va haverli tret les venes y els draps que l'embolcaven, no sé com no vaig perdre'ls sentits. No pot concebirse una corrupció y una desfeta semblant en un còs ab vida. Però ella, dirigintli paraules de consol, va axugarlo, netejarlo y aconduhirlo, y ho feu de tal manera que sols arrencava un gemegó del pacient lo que semblava haverli de provocar crits esgarriñosos. Jo no sabia ja si estava despert ò si somniava y quasi havia perdut lo món de vista, quan va treurem de mon embadaliment ella matexa presentantme una gibrella d'aygua, un bossí de sabó y una esquifida tovallola. Quan m'haguí rentat les mans y posat l'ermilla y la levita, va dir-me la senyora:

«Ara, un altre favor vull demanarli. Coróne la seva bona obra donant lo que puga a n'aquests dos infelissos que, en sa tribulació, no tenen res de que valerse.»

Vaig buydar resolutament lo portamonedes en la seva mà, vaig entregarli un bitllet que duya en la cartera. No sé lo que vaig donarli, però era tot lo diner que llavors portava.

«¡Deu li pague'l be qu'ha fet!» exclamà ella, clavantme sos ulls negres celestials d'una manera expressivament resoluta. «¡Fells vostè qu'axí esmersa la vida, quan tants altres la malmeten corrompent al món y corrompentse a n'ells matexos! ¡Deu li pague la caritat, y Ell lo tinga en sa santa guarda!»

Semblants paraules queyen com gotes de plom fòs demunt de ma conciencia. Me vingueren intents d'agenollarme als peus d'aquell àngel y demanarli perdó. Volguí respòndreli, però no vaig saber què dirli. Per altra part, com la veu se'm nuava en la gola, no podentla saludar de paraula, fentli una complerta reverencia y prenent lo berret, me'n aní escales avall com qui fuig del rigor de la justícia.

¿Riurèu si us dich que vaig plorar com una criatura? Donchs, sí, vaig plorar com may més recordo haverho fet en la vida; y de llavors ensà, sempre que'm ve a la memoria la meua única y fallida «aventura», se'm representa aquell quadre de dolor y de miseria y hi veig aquell àngel d'hermosura y de virtut qu'encara humiliantme'm recrimina y'm mostra lo camí dret... No vull fer a cap de vosaltres la injuria de creurel menys sensible que

EXPOSICIO A LA SALA PARÉS

PESCADORS DE CANYA, QUADRO DE JOAN BAIXAS. — (Ballell, f.)

jo a trobar-se en lo cas en que vaig trobar-me, per que si hi hagués un home capàs de pendre semblant cosa a bulla ò tan sols de resistir-la ab indiferència, lluny d'envejar-li tan trist do, m'inspiraria llàstima... y fàstich... ¡més fàstich que les llagues espantoses que vaig veure aquell dia pera mi tan memorable!

ANTONI CARETA Y VIDAL.

DEL ISTIU D'URGELL

Al poeta Joan Maria Guasch.

*Lo rostoll dels camps fulgura
incendiat de foch vermell,
com si inondés la planura
tot un mar de vi novell;
y les fonts son escolades
de la febre del Juliol
y les roses desmayades
dels besos cremants del sol.*

*Mentres rima la cigala
sa cansó de glops de llum,
un suau sospir s'exhala
del verger plè de perfum:
es la clara melodia
que s'esmuny del sortidó
dins la calma del mitjàdia,
quan la terra fa oració,
com si a l'ombra de la parra
lo ressò dels vells camins
portés gemechs de guitarra*

vinguts de terres endins.

*Quan vindrà la nit serena,
l'Amor, passant pels erals
entre albors de lluna plena,
destrenarà madrigals,
y cauràn pluges d'estrelles
com un Manna en floració.
y serà quiscuna d'elles
lo fulgor d'una cansó.*

MOSSEN ANTON NAVARRO.

REVISTA

Pels cines

Fa pena veure la poca aprensió dels veïns de Barcelona entafurant-se pels locals hont s'hi celebren sessions cinematogràfiques després de les últimes catàstrofes ocorregudes en aquests fatídichs llocs, qu'haurien de ser d'esbarjo y educació y resulten serho de desmoralisació y de mort.

No hi valen reals ordres ni disposicions governatives. El públich entusiasta d'aquells espectacles, acut a dits llocs sense preocupar-se de si reunexen ò no les condicions que predisposa la lley, desafiant tota mena de perills, no sols per ells, per les seves persones individualment, sinó pels seus, pels seus fills que no dexen de portarhi com abans, ab tot aquell deliri qu'obligava fa poch temps a fer cúa, que debia regular la guardia urbana de la ciutat.

¿Pera quan espera la gent sensata posar fre a tal bogeria? Preguntem axò per que

hem tingut ocasió de veure a persones que teniem per prudents y discretes, com entraven en exos llocs acompanyades de ses respectives families, algunes precisament en locals que s'han fet tancar oficialment per falta de condicions y s'han tornat a obrir l'endemà sense modificacions essencials en sa estructura anterior, no deuen faltar qui sab el per què.

¿Quan acabarà aquesta obcecació? tornem a preguntar.

Literaries

Entre les novetats literaries que's preparen aquest fi d'any, hem de comptarhi l'hermós tomet de *Petites Proses* del pulcre escriptor R. Suriñach Senties, qual publicació acabem ab el present número de IL·LUSTRACIÓ CATALANA.

Lo llibre, ricament relligat, se posarà a la venda a primers de la setmana entrant, després que'l seu autor n'haurà fet conèixer les primícies als socis del Ateneo Barcelonès, qual lectura tindrà lloch el dimecres vinent a dos quarts de set de la tarde.

El Consell Directiu de Jove Catalunya y la Secció de Cultura de la matexa van tenir l'acert de convidar al poeta montanyench Mossen Anton Navarro pera que'ls llegís algunes de les hermoses «Recitacions» pròximes a veure la llum pública en volum exquisit.

Fou selecta la concurrencia, que omplí els salons de la Societat, y en la taula presidencial acompanyà al poeta el president del Centre, D. Joan M.ª Guasch, a qui feren costat els senyors Picó y Campamar y Don Carles de Fortuny.

FESTES TRADICIONALS CATALANES

LA PROCESSÓ DE LA IMMACULADA AL PASSAR ENTRE LA FIRA DE PESSEBRES INSTALADA A LA PLASSA DE SANT JAUME. — (Sagarra f.)

Natació

El pròxim dia de Nadal, a les onze y mitja del matí, tindrà lloch en el moll de Barcelona'l VI Campionat d'Hivern, organitzat pel Club de Natació «Barcelona».

Recordem que la llista d'inscripció està oberta en el local del Club (Banys San Sebastián), desde les vuyt del matí a les dues de la tarde, pera tots els *amateurs*, tant nacionals com estrangers, qu'al inscriures satisfagin la quantitat de dues pessetes, que'ls hi seràn retornades a tots els que prenguin la sortida.

Per aquest concurs ha ofert una copa la Societat d'Atracció de Forasters, la qual pera que quedi propietat té de guanyarse dos anys seguits o tres alterns.

Pera'ls primers de la segona y tercera categoria, se concedirà medalla de plata y a tots los qu'acabin el recorregut medalla de bronze de cooperació.

Teatres

Haventse celebrat la majoria de les estrenes ja entrada la setmana, sols arribem a temps pera donar compte de la del drama «Bernardo del Carpio», original del Ambrós Carrión.

S'efectuà al Eldorado. Si be l'obra va ser ben acollida, no foren pas els sufragis de la premsa y del públich tan unànims que constituïssin un èxit. Y es que les figures llegendaries com la que ha inspirat a n'en Carrión, no son gayre propies pera ser tancades dintre les proporcions exígies d'un escenari; y es tal vegada que, malgrat algunes tirades de versos realment armoniosos, per forsa ha de ressentirse'l drama de la condició catalana del autor. De totes mane-

res, creyem que'l «Bernardo del Carpio» podia tenir major sort de la que ha tingut, si l'interpretació hagués estat més brillant que no va ser.

Dels demés teatres no'ns cal dir sinó que

pera'l dijous era anunciada al Espanyol, pel Sindicat d'Autors, l'estrena de «La Sagrada Familia», del Artís, a la qual seguirà, si's confirmen les noves que tenim, la de «La casa de tothom» d'en Morató.

PETITES PROSES

per

R. SURINACH SENTIES

XXXIV

LA LLENYA

La casa vella y pobra de l'entrada del bosch feya aquell vespre d'hivern la bona olor de la llenya cremada.

Uns grans tions, que havien estat ombra y frescor al bosch, cremaven a la llar, y de la teulada fosca cap al cel emboyrat eren un camí blau y tranquil de fum espès.

Els noys havien aterrat el roure vell que ferí el llamp, el rou-

re vell a qui les primaveres, com neles amoroses y gentils, debades havien redoltat y acaronat per ferlo alzar y somriure.

Aquell vespre d'hivern, vora la llar, els noys sopaven alegrement de cara al llengoteig de les flames folles. No més l'avi restava pensatiu y adolorit en son recó.

A la fi se va alsar penosament, va pendre'l gayato... — ningú li deya res, — y arrossegant la cama morta y ab el bras penjant, va arribar a la cambra miserable, y devant l'inexpressió d'un Sant Isidro va rompre en sanglots.

— El roure vell! El roure vell!... Podien esperar que jo morís, al menys.

LICOR DEL POLO

Unich dentífrich aclimatat a Europa y América, sense que may, com la bona música, passi de moda. El públich el prefereix després de 42 anys de compararlo ab tots els dentífrichs nacionals y estrangers, superantlos en bondat y preu.

Publicacions rebudes

HISTORIA. — ORGANISACIÓ. — MÈTODES PEDAGÒGICS. — Escoles del Districte VI. — Gustau Gili, editor.

Es aquest un follet sumament interessant per tots quants se dediquen al estudi de l'educació y instrucció del nostre poble y que deurien llegir ab atenció especial tots los catalans, puix es una bella mostra de lo que pot una veritable vocació y un arrelat amor a les coses de la terra.

En aquest, diu la Junta de les Escoles, en el pròlech qu'en-capsala'l treball, presentarem un senzill historial de les Escoles del Districte VI, ab un concís estudi dels distints mètodes pedagògics empleats y del programa general de treballs, il·lustrantla ab nombrosos fotogra·vats, d'entre'ls quals ressurten per sa extraordinaria importan·cia, els presos durant el curs de gimnàstica somascètica efectuada en la platja, ò sigui primer curs que s'ha organitzat a Espanya de *Semi-colònia Marítima*, ab resultats higiènics notabilíssims.

Completen el follet dos treballs del doctor Estrany, «Psico-fisiologia de l'Educació» y *Medida de la fatiga psíquica*, llegits, respectivament, en l'Escola Normal de Mestres y en el primer Congrés d'higiene escolar.

Hem de fer remarcar la coincidència de la publicació del follet obecte d'aquestes ratlles ab l'otorgament d'una medalla d'or a les Escoles del Districte VI pel Jurat de recompenses de l'Exposició de Material d'Higiene Escolar celebrada últimament.

EL CASTILLO Y LA BARONÍA DE ARAMPUNYA, por Francisco de Bofarull y Sans. — Imprenta de Henrich y C.^a Barcelona.

L'erudit autor d'aquesta important monografia, qual nom està ben reputat per in·nombrables treballs, ha complert a meravella l'encàrrech del propietari de l'antiga Baronia y Castell obecte del treball que'ns ocupa, duent a terme un estudi, recerca y acoblament de documents que posen de manifest la vera importan·cia que en tot temps ha tingut aquell lloch situat als límits del secular comtat de Barcelona.

JUGUETS y articies pera regalos. Novetats País y Extranger. Carrer de la Canuda, 33

L'obra va il·lustrada ab un nombre important de cuydades fototípies, reproducció dels llochs més interessants de la referida Baronia y Castell. Està dividida en tres parts, en les que s'hi estudia l'època de dominació directa de la Corona y la de senyoriu particular, formant la tercera part una ressenya històrica dels llochs de la Baronia.

Plaunos, al donar compte d'aquesta publicació, felicitar coralment al seu il·lustrat

Festa sportiva organitzada per la secció de sports de l'Associació d'antics alumnes del Colegi de la Immaculada Concepció dirigit pels Germans Maristes, celebrada'l dia de la Puríssima en lo seu camp de sports al carrer de Corts. — (Sagarra f.)

autor y, al propi temps, als propietaris actuals del referit lloch, per l'acert en trobar un historiayre que ab tanta perfecció ha sabut complimentar lo seu comès.

Perfumeria y obgetes de tocador de totes marques y de tots preus.

De l'important Casa Editorial Maucci hem rebut també les obres últimes que acaba d'editar del antropòlech y metge italià Pau Mantegazza.

Les produccions d'aquest distingit catedràtic y escriptor de fama mundial, tenen com a distintiu la claretat y la trassa ab que presenta'ls més difícils y interessants temes relacionats ab l'amor baix el punt de vista biològic y social.

Son aquestes dues obres qu'han estat traduïdes a diferents idiomes y que acaba d'editar la Casa Editorial Maucci d'aquesta ciutat, formant dos volums cada una, que's venen a pesseta en totes les principals llibreries.

ATHENEO, primera tría de versos de Lluís G. Plà.— Dalmau Carles y C.^a. Girona, 1912.

No hem de presentar al autor d'aquest llibre primerench als nostres llegidors, per haverse estampat en diverses ocasions la seva firma a les planes de IL·L·U·S·T·R·A·C·I·Ó CATALANA.

Es, donchs, un conegut nostre qui avuy

nos obsequia ab el seu primer ramellet de poesies. Les acompanya un carinyós pròlech del pulcre escriptor empordanès Mossen Vicens Piera, reputat com un dels més distingits prosistes d'aquella comarca catalana.

Les poesies estan dividides en quatre seccions que l'autor titula *Varia*, *Del mar*, *De l'ànima cristiana* y *Epilòg*.

La nostra particular opinió es afalagadora, engendradora d'una bella esperansa pel demà, pera quan l'autor s'hagi després de certs empeltaments que si be demostren la seva erudició, empalidexen y entrebanquen el seu estre poètic. En una paraula, quan sia més ell... y no's recordi dels altres.

VI PINEDO de Kola Compost. Tonic Nutritiu. Kola, Coca, Guarama, Cacao y Acit-fosfòric. Cura: Anemia, Raquitisme, Malalties nervioses y del Cor, Afeccions gástriques, Digestions difícils, Atonia intestinal. — Indispensable a las senyoras durant l'embras. — Premiat varies Expons. Sens rival pera nens y vells

LES MONJOYES, poesies de Joseph Carner. — Lluís Gili, editor. Barcelona, 1912.

L'autor d'aquest llibre de versos, que tants d'hermosos n'ha escampat arreu, ha volgut donarnos un llibre hont s'hi marquessin els diferents aspectes per que ha passat la seva inspiració, y potser s'ha sortit ab la seva.

Però nosaltres, que som admiradors seus, enamorats de moltes de les poesies que porta publicades en sos ja nombrosos llibres, hem de manifestarli sincerament que, agra·dantnos *Les monjoyes*, hauríem preferit les hagués substituïdes per altres, encara que per axò'ns hagués fet guiar un temps més l'assaboriment de les seves estrofes poètiques.

N'HI HA PROU

ab una sola proba per decidirse per la riquíssima **Ayguia de Colònia de Orive**. El que l'ensaja no'n vol d'altra. Guanya ab higiene, gust del tocador y butxaca, usant sempre la de **Orive**. Per proba 3 rals un frasc 2 litres 8'50 pessetes. Franch estació.

LLIBRE NOU

LA BALADA DE LES SET GERMANES

PER LLUIS CAPDEVILA

Se posarà a la venda a les principals llibreries de Catalunya els últims dies de la setmana entrant al preu de
UNA PESSETA

LLIBRE NOU

Emplastos

Allcock

Marca Aguila
(Fundada en 1847)
El Medicament Més Maravellós del Món
Pera Us Extern

Dolors de la espatlla
Los Emplastos Allcock no tenen igual. Enforteixen les ESPATLLES DEBILS de manera incomparable.

Dolors de Costat
Los Emplastos Allcock els alivien aviat y al mateix temps fortaleixen el costat y donen energia.

El Emplasto Allcock es el primitiu y lligitim. Aquest emplast es el remey universal y sen ven a totes les farmacies del món civilisat. Apliqueu-lo ahont sia que se senti dolor.

Quan necessiteu una píldora

Purament vegetal.

PRENEU UNA Píldora Brandreth (Fund. en 1752.)

Pera Estrenyement, Bilis, Mal de Cap, Desvanexements, Indigestions, etz.

DE VENDA A LES FARMACIES DE TOT LO MÓN

Agents a Espanya — J. URIACH & CA., Barcelona

Fosfo.Glicorola

DOMENECH

PODEROS TONIC RECONSTITUYENT

B. DOMENECH Ronda 5ª Pau, 71. BARCELONA

HORACIANES

POESIES DE

Miquel Costa y Llobera

3.ª edició

Dues pessetes

IMPOTENCIA

DE ABDOS SEXES
Radicalment curada a tota edat per les
PILDORAS OURANIA
Nou descobriment. - Immens exit
Tractament energic y sens perill
Curació garantida ab un sol frasc.
Envio discret. Preu del frasc 10 francs.
Frasc ab instruccions per correu. ptes. 12
En Barcelona: VIUDA de SALVADOR
ALSINA, - 4, Passatge del Crèdit.
LABORATOIRE NORDERN
— 31, passage du Havre, 31. PARIS —

Pelleteria La Siberia

Preu fixo — On parle français
RAMBLA DE CATALUNYA, 15

IMMENS ASSORTIT de tota classe de confeccions y echarpes de pell. **Martes. - Renards. - Chinchilles. - Nutries. - Arminis. - Skungs, etz., etz.**
Corts Catalanes, 624

PIANOLES y PIANOS-PIANOLES

de la **AEOLIAN Cº** de Nova York

STEINWAY & SONS de Nova York-Hamburg

Unichs agents y dipositaris pera CATALUNYA.

Chassaigne Frères

Passeig de Gracia, 38. - Teléfono 2363

ILUSTRACIO CATALANA - FEMINAL - Mallorca, 287. Barcelona - Suscripció: Un any 30 pessetes - Extranger: 35 francs

Reservats tots los drets de propietat artistica y literaria

Paper de Fills d'A. Fàbregas

Establiment gràfic Thomas-Barcelona